

کیهان

اشاره:علامه بر حوم سیدمر تقی عسکری از چهره‌هایی است که عمر پرزلخوداردر خدمت به مکتب تشیع صرف ننموده و در حوزه‌های علمیه عراق و ایران بیش از هشتادده به هجرات علمی پر داخته است.کنه مهم دربرابر این عالم بزرگ ائزاهم به مساله وحدت مسلمین در کنار دفاع از مکتب اهل بیت است که جامعیت وپرتوی رابه این اندیشمندبخشیده است.وی در این راه دانشکده اصول الدین را به گفتهٔ فرزندش «به پیشنهاد رهبر معظم انقلاب» و در مشورت باایشان تاسیس نموده است. در سیره علمی و عملی این عالم جلیل‌القدر نیز نشکات جالب توجهی وجود دارد که از آن جمله می‌توان به دغدغه سیاسی و اجتماعی ایشان در کنار فعالیت‌های علمی اشاره کرد سالی‌الدینی از شاگردان ایشان می‌گوید: «زمانی که امام (ره) به نجف اشرف آمدندو دروس خارج فقه ولایت فقیه،امضاح ساختند، علامه عسکری در بغداد به‌سر می‌بردند و هر چند ظاهر ازبشاعت میان امام(ره)و علامه وجود نداشت، اماعلامه عسکری موافق و مؤید حرکت امام(ره) بودند.دینی عقاید،مذهب و معتقد به حرکت انقلاب و پیشت امام (ره) بودند». حضور آن بزرگوار در جبهه‌های جنگ تحمیلی و شهادت فرزند برومندشان در جبهه نبرد بادشمن، همچنین از تباها و ثیق ایشان با مقام معظم رهبری بعد از آن تعال امام(ره) خود گویای عمق اعتقاد و دلدادی به انقلاب اسلامی و سیره نظری و عملی امام‌خیمین (ره) است.علامه عسکری دهها سال قبل با تأسیس مدارس امام کاظم(ع) و الزهرا(ع) در کاظمین و بغداد مفاخری همچون آیت‌الله شهید سید محمد باقر صدر و خواهر شهیدش بنت‌الهدی را تقدیم به عالم اسلام کرد.در شخصیت‌های تأثیر گذار کنونی حرع عسکری پوری مالکی و حیدر العبادی نیز دست پروردگان دانشکده اصول الدین عراق هستند که علامه عسکری آن در سال ۱۹۶۴میلادی تأسیس کرده بود.

مقدمه

علامه سید مرتضی عسکری(ره) از جمله کسانی است که در راه وحدت مسلمین از هیچ تلاشی فروگذار ننمود و در طول عمر پلرکت خودپیش از نیم قرن به تحقیق و قلم زدن در زمینه معارف مذاهب مختلف، خصوصاً مکتب خلفاء و مکتب اهل‌البیت(ع) پرداخت و با پیشه ساختن کلام مقارن و تطبیقی در سیره تحقیقی و تبلیغی خویش، سعی در ایجاد اتحاد بین پیروان مکتب خلفا و مکتب اهل‌البیت(ع) نمود. در این مجال به شناسایی برخی از شیوه‌های مورد استفاده آن دانشمند فقید در حیطه «کلام تطبیقی جهت ایجاد اتحاد و همدلی بین مسلمین» خواهیم پرداخت.

کلام تطبیقی واهداف آن

کلام تطبیقی میان مذاهب اسلامی، سابقای به درازی عمر این مذاهب دارد. امامان شیعهد(ع) و به‌تنع این اصحاب ایشان، آراء گاه و عقاید بزرگان اهل سنت را درکنار آراء خود بیان کرده و گاه به تصحیح و تنقیح آن می‌پرداختند. و حتی در دوره‌های این نزدیکی بزرگان مذاهب به آرای یکدیگر به جای می‌رسید که عالمی از یک مکتب را جزو علمای مکتب دیگر نپنداشتند!

بنمایه کلام تطبیقی، مشترکات اعتقادی و مبنایی فراوانی است که پیروان مذاهب مختلف، از جمله پیروان مکتب خلفاء و مکتب اهل‌البیت(ع) را به هم پیوند می‌زند. از جمله این مشترکات می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

توحید و ربوبیت تشرعی الهی؛

نبوت عامه و خاصه و واحد بودن دین و شریعت؛

خاتمیت و اینکه حلال محمد حلال ای يوم‌القیامه و حرامه‌های حرام ای يوم‌القیامه،جامعیت شریعت اسلامی و اینکه احکام آن در همه ابعاد حیات انسانی –که نیازمند هدایت و ارشاد الهی می‌باشد- گسترده است؛
حجیت منابع چهار گانه کتاب، سنت، اجماع و عقل.

و بسیاری مسائل ریز دیگر در زمینه اصول، فروع و تفسیر آنها، که براساس همین اصول مشترک می‌توان منشور وحدت میان تمامی مسلمانان را تنظیم کرد، کلام تطبیقی و مقارن را نیز بر مبنای همین اصول تدوین نمود.
علامه عسکری در جای‌جای مباحث و آثار خود، به این مشترکات اشاره نموده و استناد می‌کند، از جمله می‌نویسد: «به ماسمت (تمامی مسلمین جهان) که به هم هماهنگ شوم که همگی به یک سخن گویای لاله‌الله و محمد رسول‌الله هستیم و معتقدیم که کتاب ما (قرآن) یکی است و قبیله‌گاه ما یکی و سنت پیامبران نیز یکی است؛ بدین معنا که همه مسلمانان آنچه را که یقین دارند سنت پیامبر است به جا می‌آورند»

کلام تطبیقی به فراخور اهدافی که دنبال می‌گردد، گرایش‌های گوناگون و به تبع آن روش‌های متفاوتی پیدا می‌کند از بین این اهداف، می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:
کلام تطبیقی به هدف اطلاع‌رسانی و ایجاد فضای مشترک تفاهم
در این گرایش سعی می‌شود که نظریه‌ها و ادله هر مذهب، آن‌گونه که هست، به گونه‌ای در کنار دیگر مذاهب ذکر شود که خواننده بتواند همه آن نظریه‌ها را و به علاوه بر آن، همه ادله اثباتی آن را یک‌سنگه در کنار یکدیگر مطالعه کند. در این هدف

* علامه عسکری دهها سال قبل با تأسیس مدارس امام کاظم(ع) و الزهرا(س) در کاظمین و بغداد مفاخری همچون آیت‌الله شهید سید محمد باقر صدر و خواهر شهیدش بنت‌الهدی را تقدیم به عالم اسلام کرد. شخصیت‌های تأثیرگذار کنونی عراق مذهبی نوری مالکی و حیدر العبادی نیز دست‌پروردگان دانشکده اصول الدین عراق هستند که علامه عسکری مؤسس و مدیر آن بود.

نویسنده کلام تطبیقی تلاش می‌کند آراء و ادله آن را با زبانی مشترک و متفاهم بیان کند، اما درصدد ترجیح یک رأی و ابطال دیگری نیست.

کلام تطبیقی به هدف تقرب میان مذاهب

با این گرایش که بدفعی‌های مذاهب را یکدیگر برطرف می‌شود، نویسنده، همه مسائل را مطرح نمی‌کند، بلکه به مسائلی می‌پردازد که محل اختلاف مذاهب است.
نویسنده کلام تطبیقی این مباحث اعتقادی را درمی‌انگند تا زوایای اشتراک را نمایاش دهد، چه این زوایای اشتراک، در فرعی از فروع آن مسئله اختلافی باشد، چه در هدف مشترکی که مذاهب در آن مسئله اختلافی دنبال می‌کنند.

کلام تطبیقی به هدف اثبات رأی یک مذهب و ابطال رأی مذهب دیگر
شددبینان مورد این نوع از کلام تطبیقی، کتاب‌هایی است که وهابیان(خوارج زمانه) در رد بر مکتب شیعه نوشته‌اند. و نیز برخی کتاب‌هایی که گاه علمای شیعه در پاسخ آنان نگاشته‌اند. این نوع از کلام تطبیقی است که گاه با افتراء و تهمت، ایجاد فتنی یا ابوغ مفاطلات از حالت بحث علمی خارج و باعث تفرقه و جدایی مذاهب از یکدیگر و بسته شدن راه‌های تقرب میان مذاهب می‌شود. اما در مقابل، هر مذهب حق دارد با رعایت اصول علمی، بحث‌های تطبیقی، و با پرهیز از مغالطه، راهی خود را اثبات و رأی مذهب مقابل را ابطال نماید.

به عبارت دیگر، کلام تطبیقی به هدف اول و دوم، غالباً براساس روش‌های صحیح علمی در بحث‌های تطبیقی اجرا می‌شود؛ زیرا هدفی که دنبال می‌شود تنها با این روش حاصل می‌شود، اما نویسنده کلام تطبیقی به روش سوم ممکن است برای رسیدن به هدف خود از روش صحیح یا باطل کمک بگیرد. از این روست که بررسی روش‌های صحیح کلام تطبیقی به هدف سوم، اهمیت مضاعفی نسبت به روش‌های صحیح کلام تطبیقی به هدفیای اول و دوم پیدا می‌کند.
علامه عسکری از کسانی است که ناگزیر بود کلام تطبیقی را در هدف دوم و سوم دنبال کند. تعبیر به ناگزیر، پاسخ می‌دهد که در برابر کلام، تاریخی و تفسیر شیعه با همین هدف موضع گرفته‌اند. به زعم خود، آرای شیعه را ابطال کرده‌اند.

اکثر آثار علامه چه در زمینه کلام، و چه تفسیر و تاریخ و حدیث، در برابر حملات

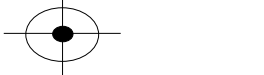
معنای دحوالارض

بسیست‌وینجم ذی‌القعدة، مطابق با دحوالارض، روزی است که خداوند با نظر به کره‌زمین، به جهان خاکی حیات بخشید، از این روز، بخش‌هایی از کره‌زمین – که سراسر از آب بود - شروع به خشک شدن کرد تا کم‌کم به شکل یک‌چهارم خشکی‌های امروزی درآمد.

مطابق روایات، اولین نقطه‌ای که از زیر آب سر برآورد، مکان کعبه شریف و بیت‌الحرام بود. برخی از بزرگان اهل معرفت گفته‌اند: دحوالارض به معنای بیرون آمدن خشکی از زیر آب است و اولین نقطه‌ای که از زیر آب خارج شده است، کعبه است.

معنای دحوالارض

«حو» به معنای گسترش است و برخی نیز آن را به معنای تکان

دانسته و نادانسته پیروان مکتب خلفاء به مکتب تشیع نوشته شده است. البته ایشان

آثاری نیز دارد که مستقیماً به نقد مکتب خلفاء پرداخته است.

همچنین علامه عسکری در برخی از این آثار تأکید می‌کند که محرک او در نوشتن برخی آثار، حمایتی بوده که از طرف برخی پیروان مکتب خلفاء به مکتب اهل‌البیت(ع) شده است. برای نمونه در پیشگفتار کتاب «تهمت‌ها و دروغ‌های‌ها در کتاب‌له ثم التبریر دایم»:

«کتاب‌ها و مقالات پرشماری در مبارزه با مکتب اهل‌البیت(ع) چاپ و در اقصی نقاط جهان منتشر کرد (داند). کتابهایی مانند: وجاه دورالمجوس» الشیعه و اهل‌البیت؛ الاتوارالباهره؛ از علمای شیعه برپسید؛ الشیعه و القرآن. ما در جواب کتاب اول و دوم کتاب‌های ذیل را تألیف کردیم: معالم المدرستین، سه جلد به زبان عربی

به مناسبت سالگرد رحلت آن عالم وارسته

علامه عسکری

پاسدار حریم ولایت، منادی وحدت

عباسعلی مشکانی سبزواری

* حضور علامه عسکری در جبهه‌های جنگ تحمیلی و شهادت فرزند برومندشان در جبهه نبرد با دشمن همچنین ارتباط وثیق ایشان با مقام معظم رهبری بعد از تحال امام(ره) خود گویای عمق اعتقاد و دلدادگی به انقلاب اسلامی و سیره نظری و عملی امام خیمین است.

* علامه عسکری در هیچ جای آثار ماندگارش کلمه‌ای تند و یا سخیف علیه پیروان مکتب خلفا به کار نمی‌برد. چنان بیطرفانه بحث می‌کند که خواننده اگر شناخت قبلی به نویسنده نداشته باشد در وهله اول تشخیص نمی‌دهد که نویسنده یک عالم امامی پرمغز و غیر تمند است.

که به فارسی، انگلیسی و اردو نیز ترجمه شده است؛
علی العالنده کتابت و السنه، هفده جزه که با عنوان بر گسترهٔ کتاب و سنت به فارسی ترجمه شده و به زبان کردی و فرانسوی نیز ترجمه شده است؛
عقاید الاسلام من القرآن الکریم، دو جلد به زبان عربی که با عنوان عقاید اسلام در قرآن کریم به فارسی ترجمه و چاپ شده است. و در جواب کتاب سوم، کتاب «عن التلبیذ فی کتبه الاتوار الباهره» را تألیف کردیم؛ و در جواب چهارم، کتاب «ولایت علی در قرآن کریم» را تألیف و به زبان عربی و فارسی چاپ شده است. و در جواب پنجم، کتاب «القرآن الکریم و روایات المدرستین» را در سه جلد به زبان عربی تألیف و چاپ کردیم.»

وی در مورد انگیزه خود از نوشتن کتاب تهمت‌ها و دروغ‌پردازی‌های نیز می‌نویسد:

«ما اخیراً کتابی دیگر از این دست که یقیناً آخرین آنها نیست، تحت عنوان لثم للارتاج، چاپ نمودم و در میان مجامع بیت‌الله و کشورهای حوزه خلیج فارس منتشر کردند که به زودی پس از مقدماتی سه‌گانه به پاسخ تهمت‌ها و دروغ‌پردازی‌های خواهیم پرداخت.»

علامه در مورد ضرورت اقدام خویش در زمینه پرداختن به نقد آثاری که علیه

مکتب اهل‌البیت نوشته شده و عدم متناقف آن با اتحاد مسلمین می‌نویسد:

«از طرفی آنچه گفته شد و همانند آنها (حملات همه جانبیه مخالفین به مکتب) از جملهٔ مسائل شخصی و فردی یک مسلمان ... نیست تا هر مسلمانی بتواند به موجب کشمش که از راه تقلید یا اجتهاد بر او محقق شده عمل کند و مسلمانی دیگر برخلاف اولی و براساس آنچه حکمش برای او ثابت گردیده عمل نماید و عین حال در کنار هم در جامعه واحد اسلامی زندگی کنند، بلکه این از آن دسته مسائلی است که پایه پایه‌های جامعه اسلامی بر آن قرار گرفته است... همچنین این موضوع ازقضایای سیاسی غیر دینی نیست که چشم‌پوشی از آن به خاطر حفظ مواضع مسلمانان امکان داشته باشد، چه، انتشار میلیون‌ها نسخه کتاب، مانند کتاب وجاه المجوس با ناهای مستعار و غیر مستعار و حاتم‌بخشی‌های برخی از دولت‌ها در راه آن تا بتوانند به امت بزرگ اسلام نسبت خروج از دین بدهند و میلیون‌ها دلار در هزاران مسجد و مدرسه در سراسر دنیا صرف کنند تا بگویش حاکمان برسانند که غیر از خودشان همه مسلمانان مشرک‌اند... این‌ها نمی‌تواند گفت که حرکت سیاسی غیر مذهبی باشد و حتی نمی‌توان گفت که چنین اقدامی از آن دست اموری است که استعمار برای ایجاد تفرقه در میان صفوف مسلمانان به‌وجود آورده است با بتوان سکوت بر آن راجا و شایسته دانست... و نیز این‌ها عقاید غیبت‌ شایع هستند و سکوت بر آن درد جانکاه، وحدت مسلمانان و نزدیکی و هماهنگی‌شان را موجب نخواهد شد، بلکه برعکس، این جرات‌ها در هرچه بیشتر عمیق‌تر می‌کند و شکاف و دو سنگتی را وسیع‌تر و مداوی آن را طولانی‌تر خواهد نمود.»

وحدت و امور نظر علامه عسکری(ره)
نکته‌ای که قبل از هر چیز باید اذعان نمود (و از متن فوق نیز قابل استنباط است) این که، علامه راه تقرب میان مذاهب و رفع سوءتفاهم‌های مذهبی میان مذاهب را جز به اثبات حق و ابطال باطل نمی‌داند. او معتقد نیست که برای رسیدن به تقرب و رفع سوءتفاهم‌ها، پیرو هر مذهب باید از اثبات عقاید خود و ابطال رأی مذهب مقابل متصرف شود، بلکه برعکس معتقد است، در حالی که عالم هر مکتب رأی خود را اثبات و اثبات رأی مخالفان را ابطال می‌کند، و در عین حال طرف مقابل او نیز چنین می‌کند، باز می‌توان به وحدتی پایدار و تقریبی وثیق رسید، مشروط بر اینکه بزرگان هر یک از مذاهب، جز حجت نزد خود و خدا را نیمایند و جز در صدد شناخت حق نباشد.

مروری اجمالی بر آثار علامه، از جمله دو مکتب در اسلام و نقش ائمه در احیای دین و... ما را به این نکته دقیق و ظریف واقف می‌سازد:

«... با این هدف، اختلافاتی که در بین مسلمانان است اختلافاتی است فقهی، که لازم است همه جوابن آن با دیدگاه‌های علمی مورد بحث قرار گرفته، هر گروه مطالب و دلائل برادر مسلمانشان را بشنود، چه بنپذیرد یا رد کند، و او هم نظریه و رأی خود را مطرح سازد.»

و در نقد تفکر اول (سکوت در مقابل مخالف) می‌نویسد:

«از آنچه گذشت این نتیجه بدست می‌آید که مسلمانان در این روزگار پس از صماتی که از محلات عقیدتی سبهمکتبی که بر اسلام وارد شده، نیاز شدیدی به بحث و بررسی در آراء و نظریات فقه اسلامی... دارند و این درست بر خلاف نظریهٔ برخی از مسلمانان غیر تمیزند و بر حرارت است که نظر به سکوت را بر تمامی انحرافات فکری بنام حفظ وحدت اسلامی روا می‌دارند. من نمی‌دانم وحدتی که ایشان می‌گویند با بودن خروج (وهابیان)... چگونه امکان‌پذیر خواهد بود؟»

وحدت مورد نظر علامه عسکری، تنها وحدتی صوری و تعارفی نیست، او وحدت شیعه و سنی را در پرتو طرح و حل جذباتی مباحث اختلافی می‌داند. وی در این زمینه در مقدمه یکی از آثار خویش می‌نویسد:

«هدف از تألیف کتاب حاضر (معالم‌المدرستین) این است که توجه مسلمانان را به این مسأله جلب کنیم که در عصر ما که عصر بیاری مسلمانان، قیام و رویارویی دشمنان اسلام و هماهنگی‌های برای آن بین تریین مسلمانان، است، چنین درگیری‌هایی نه لازم است و نه شایسته وروا؛ بلکه بر ماست که در برابر مفسبدنی‌های دشمنان اسلام دست اتحاد و اتفاق به یکدیگر دهیم و با هم هماهنگ شویم.»

وی در این زمینه چنان مصرّ است که حتی از اطلاق لفظ شیعه و سنی بر مذاهب و پیروان آنها که یادآور اختلافات شدید گذشته می‌باشد نیز پرهیز داده و به جای آن پیروان مکتب خلفاء و مکتب اهل‌البیت(ع) را به کار می‌برد:

«از آنجا که نام شیعه و سنی ما را به یاد گرفتارنیهایی می‌اندازد؛ که نامگیر مسلمانان در طول قرون گذشته شده است، این دو نام را به پیروان مکتب خلافت و پیروان مکتب اهل‌البیت(ع) تغییر دادیم.»

علامه از آنجا که اختلاف در مصادر شریعت را از جمله بزنگاه‌های اختلاف میان مذاهب می‌داند، تحقیق و مقایسه در مصادر شریعت را از زمان دیرینه سالهٔ خود می‌داند، چنانکه می‌نویسد:

«کتاب را معالم المدرستین نام نهادیم تا بیانگر بررسی و تحقیق و مقایسه مصادر

به مناسبت سالگرد رحلت آن عالم وارسته

علامه عسکری

پاسدار حریم ولایت، منادی وحدت

عباسعلی مشکانی سبزواری

حضور علامه عسکری در میان رزمندگان اسلام در دوران دفاع مقدس

شریعت اسلامی از دیدگاه دو مکتب مزبور باشد، چیزی که بیش از شصت سال است جامعه اسلامی را بر فرا می‌خوانم... به امید اینکه پیشنهادی برای ایجاد وحدت و یکپارچگی مسلمانان باشد.»

و تذکار می‌دهد که تنها راه رسیدن به وحدت و یکپارچگی و عزت، بررسی

جذبتیرین اختلافات میان مذاهب و حل و ریشه‌کن کردن آنها می‌باشد:

«در کت من خلال مطارحات مع فکری المسلمین و علمائهم و فادتهم -ولا ینیک مثل خبیر- انه لن یتحقق اتقارب او تفاهم بین المسلمین دون تدارس مسائل الخلاف و الیجت عن منشی‌ها ثم المبادره لی علاجها»؛ من در خلال طرح پیشنهادهام با دانشمندان و سران طوایف مختلف مسلمین، به این نتیجه رسیدهام که هرگز نزدیکی و اتحاد و تفاهم میان آنان، بدون بررسی در موارد اختلاف و تحقیق و بحث در منشأ آنها و قیام برای ریشه‌کن کردن آنها، امکانپذیر نخواهد بود.»

* او معتقد نیست که برای رسیدن به تقرب، پیرو هر مذهب باید از اثبات عقاید خود متصرف شود، بلکه برعکس معتقد است، در حالی که عالم هر مکتب رأی خود را اثبات و اثبات رأی مخالفان را ابطال می‌کند،باز می‌توان به وحدتی پایدار و تقریبی وثیق رسید.

از بررسی محل اختلاف در یک مسئله است. در این رابطه به دو فایده مهم این روش اشاره می‌شود:

۱- اگر در کلام مقارن، فقط جنبه‌های اختلافی مطرح شود، با تکیه اساسی بر مسائل اختلافی باشد، فضای بحث همواره خواننده را به دو یا چندگانگی مذاهب می‌کشاند و او به کلی از ایجاد تقرب ناامید می‌شود؛ اما اگر بر مسائل اتفاقی قبل از اختلافات تأکید شود، فضا امید و امکان تقرب را هموارتر می‌سازد.

۲- تأکید بر مسائل اتفاقی در برخی مسائل مؤید قول ناقد است؛ زیرا رأی او مناسب با محل اتفاق است و رأی طرف مقابل او خلاف محل اتفاق. بنابراین با تأکید بر محل اتفاق، او در دفاع از رأی و عقیده خویش‌بینی از دلیل زائد، وطرف مقابل را نیازمند دلیل می‌سازد- به عبارت دیگر تأکید بر محل اتفاق، عقیده طرف مقابل را به چالش می‌کشد.

سیره علامه عسکری در مسائل مختلف بر این روش استوار بوده است. وی همیشه قبل از ورود در بحث اصلی، به ذکر اتفاقات طرفین در مسائل می‌پردازد و سپس به سراغ مسائل اختلافی می‌رود و چنانچه اشاره شد این روش طرف مقابل را در تنگنا قرار داده و به چالش می‌کشد. از باب نمونه علامه در مقدمه فارسی خود بر ترجمه معالم‌المدرستین، ابتدائاً به سراغ اتفاقات مکتب خلفاء و مکتب اهل‌البیت(ع)رفته و برشمردن آنها می‌پردازد که برخی از آنها عبارتند: از توحید؛ نبوت خاصه و عامه؛ قرآن کتاب الله، نبوت حضرت رسول، قبیله واحد؛ سنت نبوی واحد؛ و به موارد آن در هر فصل و بابی که وارد می‌شود، اول به اتفاقات و اشتراکات بحث اشاره می‌کند. مثلاً پیش از ورود به بحث تفصیلی سنت می‌نویسد:

«و مکتب در ایمان به وجوب عمل به سنت رسول خدا از مصادر تشریعی اسلامی اتفاق نظر دارند.»

پس از نقل این اتفاق، به محل اختلاف نیز اشاره می‌کند که عبارت‌اند از:

۱- اختلاف در برخی واسطه‌های نقل سنت از پیامبر(ص)؛

۲- درمورد دادن اجازهٔ نوشتن حدیث پیامبر در خلال قرن اول هجری.

مستندت قرار دادن ادله و منابع طرف مقابل برای اثبات آراء خود

یکی از شیوه‌های بزرگان امامیه برای اثبات آراء و عقایدشان، استناد به ادله و منابع پیروان مکتب خلفاء می‌باشد. و این سبک اختصاصی ایشان می‌باشد؛ چه اینکه فرق اساسی میان نقد بزرگان اهل سنت بر مکتب تشیع و نقد شیعه بر مکتب خلفاء این است که بزرگان امامیه به نقد آرای سنی و اثبات برخی آراء خود غالباً به منابع آنان تمسک می‌کنند و روایات و شواهدی که می‌تواند مؤید آرای شیعی باشد را از میان منابع آنان بیرون می‌کشند و علیه آنان به‌کار می‌برند، اما بزرگان مکتب خلفاء، در نقد آراء مکتب شیعی، غالباً به روایات خودشان تمسک می‌جویند و نیازی نمی‌بینند که به ادله و منابع ما رجوع کنند!

علامه عسکری نیز با توجه به امتیازی که استناد به منابع و ادله سنی دارد، این روش را به کار گرفته، ولی بدان بسنده نمی‌کند و در همه مباحث خود ادله شیعی را با تأکید بر اعتبار و حجیت آن بزرگ می‌نمایند تا اهمیت آن برای بزرگان مکتب خلفاء مشخص شود.

استناد به منابع سنی در آثار علامه به عیان مشهود است و در مباحث خود تا جایی که امکان داشته باشد، چه در زمینه کلام و چه تاریخ و تفسیر و لغت و... به منابع آنان استناد کرده و علیه خودشان احتجاج می‌کند.

مثلاً در نقل جریان قرائت سوره برات بر اهل مکه، و تحویل این مأموریت در نیمه راه از ابوبکر به علی(ع)، مستندتان او فقط کتاب‌های مکتب خلفاء (اقبیل مسند

علامه عسکری در جهت دفاع از مکتب اهل بیت با دغدغه وحدت مسلمین، دانشکده اصول‌الدین را به پیشنهاد رهبر معظم انقلاب و در مشورت با ایشان تأسیس کرد.

*** به گفته شاگردان علامه عسکری اصول‌الدین (ره) بودند.**

احمد و صحیح مسلم و سنن بیهقی و تفسیر ابن کثیر و الدر المنثور و سیره‌این هشام و تاریخ طبری و... می‌باشد.»

نمونه دیگر: در تفسیر ای تظهیر، فقط به نقل چند تفسیر پسند می‌کند که تمامی آنها از تفاسیر معتبر اهل سنت، از قبیل تفسیر طبری و کشاف و تفسیر کبیر و تفسیر بیهزوی می‌باشد.»

نمونه دیگر: در ابتدای جلد دوم از معالم‌المدرستین به تعریف و تبیین اصطلاحات پنجگانه (قرآن سنت، بدعت، فقه و اجتهاد) پرداخته و در این امر فزوان از کتب لغت اهل سنت از قبیل نه‌ای‌اللفه و لسان‌الاجراء و قاموس‌المحیط و... مدد جسته است.

علامه گاه روایات شیعه و سنی را به‌گونه‌ای در کنار هم، در شمار ادله خود ذکر می‌کند که گویی همگی ادله یک مذهبند. برای نمونه تعابیر ذیل در بحث حرمت صدقه بر من‌المحذ(ص) توجع خواننده را به این نکته جلب می‌کند:

«یظنهم من روایه ابن عباس... و روی الطبری عن مجاهد... و قال علی بن الحسین(ع)... و روی عن علی بن الحسین... و روی الطبری عن منهل قال سألت عبدالله بن محمد بن علی بن علی بن الحسین...»

خودانه این روایات را هم‌حسب نمی‌کند که سیاق سخن از مجامع مکتب

خلفاء به مجامع مکتب اهل‌البیت(ع) تغییر یافته است.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

کلام تطبیقی از جمله ابزارهایی است که برای ایجاد وحدت بین‌المذاهب مورد استفاده می‌باشد. علامه عسکری به روش‌های وافی از این ابزار بهره‌دار است. کلام تطبیقی به فراخور اهدافی که دنبال می‌کند، گرایش‌های گوناگون و به تبع آن روش‌های و بژوئی پیدا می‌کند.

از بین این اهداف، می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد: اطلاع‌رسانی و ایجاد فضای مشترک تفاهم، تقرب میان مذاهب، اثبات رأی یک مذهب و ابطال رأی مذهب دیگر.

علامه عسکری نیز در سیره علمی و عملی خویش با لحاظ موارد پیش گفته، برای رسیدن به هدف خود امور ذیل را مدنظر خویش قرار داده بود: ایجاد فضای

روائی برای طرح مباحث علمی، تقدیم اتفاق بر اختلاف و مستندت قرار دادن ادله و منابع طرف مقابل برای اثبات آراء خود.

- ۱- پژوهشگر معاونت پژوهش حوزه‌های علمیه عسکری،
- ۲- سید مرتضی عسکری، ویژگی‌های دو مکتب در اسلام، ترجمه عطا محمد سرداری، ج ۱، ص ۹-۷.
- ۳- سید مرتضی عسکری، تهمت‌ها و دروغ‌پردازی‌ها در کتاب لله ثم للارتاج، ترجمه محمدجواد کریمی، ص ۹-۷.
- ۴- همان، ص ۹-۸.
- ۵- ویژگی‌های دو مکتب در اسلام، ج ۱، ص ۲۴-۲۳.
- ۶- همان، ص «۷» از مقدمه.
- ۷- همان، ج ۱، ص «۷».
- ۸- همان، ص ۱۴-۱۳.
- ۹- همان، ص ۱۵-۱۴.
- ۱۰- ویژگی‌های دو مکتب در اسلام، جلد دوم، راه توحید کلمه مسلمانان.
- ۱۱- همان، ج ۲، ص ۴۳.
- ۱۲- همان.
- ۱۳- سید مرتضی عسکری، نقش ائمه در احیای دین، ج ۱، ص ۷۳.
- ۲۰- همان، ص ۸۰.
- ۲۱- ویژگی‌های دو مکتب در اسلام، ج ۲، ص ۱۸۸-۱۸۹.

در این روز، رسول‌خدا(ص) به قصد حجهٔ الوداع از مدینه با یکصد و چهارهزار با یکصدویست و چهار هزارنفر و به همراه حضرت فاطمه(س) و تمامی اهل بیت خود از راه شجره به مکه عزیمت کردند.
و تماشای اهل بیت خود از راه شجره به مکه عزیمت کردند.
توبه، استغفار، عبادت و شب زنده‌داری از اعمالی است که در شب دحوالارض سفارش و تأکید بسیاری برای انجام دادن آنها شده است.
شب و روز دحوالارض، نمازها و ادعیه مخصوصی دارد که کیفیت آنها در کتاب مفتاح‌الجنان مرحوم شیخ عباس قمی (ره) آمده است،
برخی ازاین آداب و اعمال ویژه عبارتند از :
۱. روزه داشتن که ثواب آن در بعضی روایات معادل هفتاد سال عبادت است.
۲. احیا و شب زنده داری شب دحوالارض که برابر با یک سال عبادت است.
۳. ذکر و دعا.
۴. انجام غسل به نیت روز دحوالارض و نماز مخصوص آن.
زیارت حضرت امام رضا (ع) بهترین و شریف‌ترین عمل مستحبی این روز است.

صفحه ۶
پنج‌شنبه ۲۷ شهریور ۱۳۹۳
۲۲ ذیحده ۱۴۳۵ – شماره ۲۰۸۷۶

چراغ راه

تقسیم‌بندی شیعیان

قال الباقر(ع): الشیعه ثلاثه اصناف: صنف یتزنبون بنا، و صنف یتساکلون بنا و صنف منا ولبنا.

امام باقر(ع): فرمود: شیعیان (ما) سه دسته‌اند: دسته‌ای با ما، خود را (درظاهر) می‌آریند، دسته‌ای ما را وسیله امرار معاش خود قرار می‌دهند، و دسته‌ای (در قول و فعل) از مایند و روبه کوی ما دارند.^(۱)

۱- مشکاه الانوار: ص ۱۲۷، ص ۲۹۷

حکایت خوبان

زمینه‌های اعطای حکمت

ازحماد روایت شده که از امام صادق(ع) سوال کردم در رابطه با لقمان وحکمت او که خداوند متعال از آن یاد کرده است چیست؟ حضرت فرمود: حکمت لقمان مربوط به مال و اهل و جسم و جمال نبود، بلکه او در کار خدا مردی قوی، پیوسته با ورع و ساکت و با وقار بود و در بیشن خود عمیق بوده و طولانی فکر می‌کرد، نیز فقه و اهل عبرت بود، روزها نمی‌خوابید... از ترس گناه بی‌جهت نمی‌خندید، هیچ‌گاه غضب نمی‌نمود و با کسی مزاح نمی‌کرد، وقتی که دنیا به او رو می‌آورد خوشحال نمی‌شد، و برای امور دنیا محزون و غمناک نمی‌گردید... در دعا و مقاتله دو نفر برخورد نکرد مگر آنکه بین ایشان ایجاد آشتی می‌کرد و از آنها نمی‌گذشت مگر آنکه آن‌ها را از هم جدا می‌ساخت، و پیوسته از حال مردم پرس وجو می‌کرد و زیاد با فقیهان می‌نشست، و با قضات و پادشاهان آمیزش داشت... آنچه را که باید نفکشی بر او غلبه کند و به آن وسیله با هوای خود به جهاد برخیزد و از شیطان دوری جوید، یاد می‌گرفت و قلب خود را با تفکر مداوا می‌کرد، و با نفس خود مدارا می‌نمود. بدون قصد وفایده کوچ نمی‌کرد، روی همین اصل به او حکمت و عصمت عطا گردید.^(۱)

۱- بحارالانوار، ج ۳، ص ۱۰۳، ص ۴۰۹

پرسش و پاسخ

چه کسانی شیعه واقعی نیستند؟

پرسش:
بر اساس آموزه‌های وحیانی چه کسانی علی‌رغم ادعای شیعه بودن، مصداق واقعی شیعه نیستند؟

پاسخ:

بر اساس آیات قرآن، خدای متعال خطاب به فرماید: «ایها الذین ایمان دارند اما قول و فعلشان با ما همضاد است می‌فرماید: «ایها الذین ایمانی لم یتقولوا ملا تغفلون، کرمقتنا عبدالله ان تقولوا ملا تغفلون»؛ ای کسانی که ایمان آورده‌اید چرا به آنچه که می‌گویید عمل نمی‌کنید. (این رفتار) گناه بسیار بزرگی نزد خدای متعال است که چیزی را بگوید و خلاف آن عمل کند. (الصّف- ۳ و ۲)

همچنین در آیه دیگری می‌فرماید: «تأمرنون الناس بالبر و تنسئون انفسکم»؛ آیا مردم را به عمل نیکو دعوت می‌کنید در حالی که خودتان را فراموش کرده‌اید.البقره-۴۴)؛ آیات فوق می‌توان